

KUNST ANALYSEREN

BEGRIPPEN

KUNST ALGEMEEN & CKV

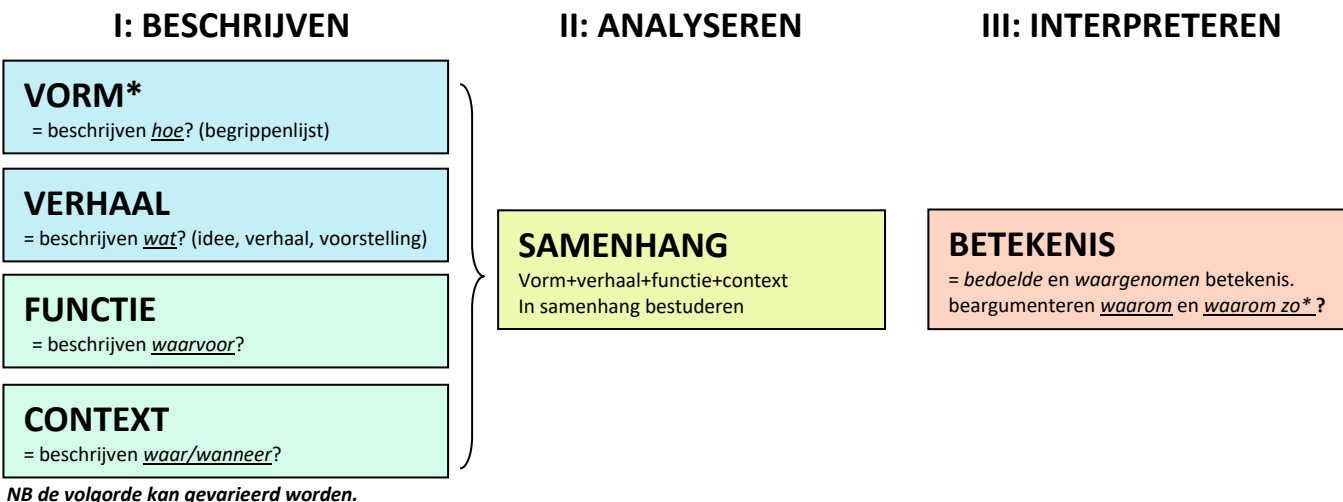
© Marie-Thérèse van de Kamp, februari 2020

Gedeeltelijk gebaseerd op de syllabus van de examens van kunst algemeen en eerdere begrippenlijsten van het Expertisecentrum Kunsttheorie (i.s.m. W. Cuijpers)

ILO-UvA KUNSTANALYSE MODEL - versie 2014

Voor CKV en KUNST moet je goed in staat zijn de samenhang tussen vorm, verhaal, functie en context te analyseren en de betekenis te begrijpen. Belangrijk is dat je alles wat je opschrijft kunt onderbouwen: met observaties (wat je in het kunstwerk ziet of hoort), met goed onderbouwde argumenten op basis van wat je in het kunstwerk ziet of hoort, met kennis (over de tijd of plaats waar iets gemaakt is) met bronnen (foto's, teksten, video's). Bij kunst analyseren in het kader van CKV en kunst algemeen kun je na bronnenonderzoek een eigen mening over het werk geven. Je onderbouwt daarbij je mening zo goed mogelijk.

Kunst analyseren, WAT doe je dan?

Kunst analyseren, HOE doe je dat? *Je werkt deze stappen eerst uit, daarna loop je alles nog een keer door en vul je alles aan.*

I: BESCHRIJVEN	II: ANALYSEREN	III: INTERPRETEREN
Je gaat eerst observerend (zonder mening) beschrijven: Hoe ziet het eruit? Hoe klinkt het? Wat is het? enz. Je begint dus bijv. met observerend beschrijven van formele aspecten (zie begrippenlijst). Daarvan hoeft je niet alle begrippen te verwerken, alleen die nodig zijn om het werk nauwkeurig te beschrijven. De volgorde kun je variëren: beginnen met vorm/verhaal/functie of context etc. Let op: observerend beschrijven is beschrijven zonder interpretaties of waardeoordelen. Beschrijf dus niet alleen de vorm en het verhaal van het kunstwerk, maar ook de functie en beschrijf ook de kunsthistorische context (stroming) van het werk. Raadpleeg daarvoor eventueel bronnen.	De informatie uit je beschrijving ga je analyseren. Daarbij ga je de beschreven aspecten van het werk zoals vorm, verhaal, functie, context (kunst- en cultuurgeschiedenis, maatschappij enz.) verder onderzoeken met behulp van bronnen en vervolgens aan elkaar relateren, dus in samenhang bestuderen. Je probeert de informatie te interpreteren en structureren (hoofd- en bijzaken). Je laat bij je interpretaties zien dat je oog hebt voor bijzonderheden en je plaatst het kunstwerk in de kunsthistorische context (tijd en plaats). Zodra je gaat interpreteren, kun je ook je eigen associaties toevoegen indien deze passend zijn (deze zijn niet vrij of willekeurig bij kunst algemeen, dus niet zoals je in creatieve processen associeert).	De analyse breng je vervolgens in verband met een interpretatie van mogelijke betekenissen die je kunt relateren aan de kunsthistorische of culturele context. Je probeert alle elementen aan elkaar te verbinden en goed en kritisch te onderbouwen wat de mogelijke betekenissen zouden kunnen zijn. Daarvoor moet je afwegen uit de door jou geobserveerde en geanalyseerde aspecten wat belangrijk is. Je probeert je standpunt over de betekenis zo goed mogelijk te checken met behulp van bronnen en te onderbouwen met betrekking tot de specifieke vorm (= waarom zo?). Misschien heb je het werk nu zo goed bestudeerd, dat je wel nieuwe, originele ideeën over de betekenis kunt ontdekken?
Lagere orde denkvaardigheden:	Hogere orde denkvaardigheden:	Hogere orde denkvaardigheden:
ONTHOUDEN: herkennen, herinneren	TOEPASSEN: hanteren, gebruiken	EVALUEREN: checken met bronnen, bekritisieren (kritisch denken)
BEGRIJPEN: toelichten, classificeren, vergelijken	ANALYSEREN: differentieren, structureren, contextualiseren	CREËREN: Nieuwe ideeën genereren gericht op nieuwe betekenissen, verbanden

Bronnen: - Anderson, L. W., Krathwohl, D. R., & Airasian, P. W. (2001). *A taxonomy for learning, teaching and assessing: a revision of Bloom's taxonomy of educational objectives*. NY: Addison Wesley Longman, Inc.
 - Bullot, N. J., & Reber, R. (2013). The artful mind meets art history. *Behavioral and brain sciences*, 36. pp 123-180.
 - Efland, A.D. (2002). *Art & Cognition*. NY: Teachers College Press, Colombia University.
 - Feldman, E.B. (1994). *Practical Art Criticism*. Englewood Cliffs. N.J. Prentice Hall.
 - Pauwels, L., Peters, J.M.(2005). *Denken over Beelden*. Leuven.

ILO-UvA BEOORDELINGSMODEL KUNST ANALYSEREN

ONDERDEEL I: BESCHRIJVEN – DEELCIJFER:		NIVEAU:	I	II	III	IV
Beschrijven (algemeen)						
Is er sprake van een <u>objectieve</u> beschrijving van <u>waarneembare</u> aspecten						
Beschrijven hoe						
Is hier het ' <u>hoe</u> ' (de beeldende middelen of filmische middelen etc.) ook echt beschreven?						
Zijn bij 'vorm' de <u>meest belangrijke</u> , <u>in het oog springende</u> of <u>bepalende beeldende (etc) aspecten</u> benoemd?						
Beschrijven wat						
Is hier het ' <u>wat</u> ' (<u>voorstelling/verhaal/inhoud</u>) ook echt beschreven?						
Zijn bij 'voorstelling/verhaal/inhoud' de hoofdzaken beschreven in <u>een lopend verhaal</u>						
<u>Bronnen</u> : Zijn daarbij bronnen gebruikt om te checken? Zijn deze bronnen goed aangegeven?						
Beschrijven waarvoor						
Is hier het ' <u>waarvoor</u> ' (functie) ook echt beschreven?						
Zijn bij 'functie' de hoofdzaken beschreven in een <u>lopend verhaal</u> ?						
<u>Bronnen</u> : Zijn daarbij bronnen gebruikt om te checken? Zijn deze bronnen goed aangegeven?						
Beschrijven waar/wanneer						
Is hier het 'waar/wanneer' (context van de kunstgeschiedenis) ook echt beschreven?						
Zijn bij 'context' de hoofdzaken beschreven in <u>een lopend verhaal</u> (is er sprake van <u>samenhang</u> en <u>ordering</u> geen opsomming)?						
<u>Bronnen</u> : Zijn daarbij bronnen gebruikt om te checken? Zijn deze bronnen goed aangegeven?						
ONDERDEEL II: SAMENHANG - ANALYSEREN – DEELCIJFER:		NIVEAU:	I	II	III	IV
Verschillen kunnen zien						
<u>Hoofdzaken van bijzaken onderscheiden</u> : Laat de kunstanalyse bij II ANALYSEREN zien dat de leerling(en) de meest belangrijke redenen of resultaten hebben gezien?						
<u>Conclusies onderbouwen met bewijzen</u> : en deze ook echt afgeleid hebben uit <u>de samenhang</u> tussen de vormgeving van het kunstwerk en het verhaal/de inhoud en de functie en de context van het kunstwerk?						
Verbanden zien en vaststellen hoe ideeën aan elkaar gerelateerd zijn						
<u>Verbanden leggen</u> : Maakt de kunstanalyse een verband of wisselwerking inzichtelijk → tussen bepaald aspect van de vormgeving en/of het verhaal/de inhoud en/of de functie en/of de context?						
Onderscheiden van overeenkomsten en verschillen:						
Zijn er <u>overeenkomsten</u> en <u>verschillen</u> vastgesteld tussen <u>de vorm</u> , <u>het verhaal/de inhoud</u> , <u>de functie</u> en <u>de context</u> ?						
Vaststellen welke onderliggende aannames besloten liggen in uitspraken						
Laat de kunstanalyse zien dat de leerling(en) in staat is(zijn) <u>verschillende visies of meningen</u> , <u>waarden</u> of <u>bedoelingen te onderscheiden</u> in het kunstwerk?						
Rangschikken, prioriteren, volgorde aanbrengen:						
Is er sprake van <u>een organisatie (volgorde van belangrijkheid)</u> in de analyse van de vorm, het verhaal/de inhoud, de functie en de context van het kunstwerk?						
Kun je opmaken hoe (op basis waarvan) die volgorde van belangrijkheid bepaald is?						
<u>Bronnen</u> : Is dat een mening, of zijn er experts en/of bronnen geraadpleegd die de volgorde ondersteunen, zijn de bronnen goed aangegeven?						
Patronen zien en bewijzen vinden die de intenties van een maker van een werk kunnen ondersteunen:						
Kun je uit de kunstanalyse opmaken dat de leerling(en) ook andere kunstwerken van dezelfde kunstenaar bekeken heeft(hebben) om in het kunstwerk <u>bepaalde patronen</u> (werkwijze, materialenkeuze, thema's) van de kunstenaar af te leiden?						
ONDERDEEL III: INTERPRETEREN VAN DE BETEKENIS – DEELCIJFER:		NIVEAU:	I	II	III	IV
Standpunten onderscheiden						
Kun je uit de kunstanalyse opmaken dat de leerling(en) waarden en overtuigingen van de kunstenaar herkend heeft die het standpunt van de kunstenaar beïnvloed kan hebben?						
Breed perspectief - Vragen formuleren						
Laat de leerling een brede blik zien op mogelijke betekenissen door niet op één spoor te redeneren, maar meerdere mogelijke betekenissen te benoemen?						
Laat de leerling zien zelfstandig nagedacht te hebben, door inhoudelijke en nieuwe vragen over het kunstwerk op te roepen?						
Waardenuitspraken en vooroordelen onderscheiden						
Laat de leerling(en) zien dat hij/zij in staat is om vast te stellen of informatie (van de kunstenaar, uit bronnen of van de leerling zelf) gekleurd is door bepaalde waarden of vooroordelen?						
Feit en mening onderscheiden						
Laat de leerling in de interpretatie van de mogelijke betekenissen zien dat hij/zij onderscheid kan maken tussen verklaringen die onderbouwd kunnen worden en verklaringen die op basis van persoonlijke overtuigingen of afwegingen gemaakt zijn.						
De kracht van een argument of redenering bepalen						
Laat de leerling zien dat hij/zij de redenen voor een argumentatie kan afleiden om op basis daarvan het belang van het bewijs te beoordelen.						
Ontbrekende informatie vaststellen						
Heeft de leerling aangegeven of/welke belangrijke informatie niet gegeven of beschikbaar was bij het bepalen van mogelijke betekenissen van het kunstwerk?						
Samenvatting, vervolgvragen en nieuwe inzichten/betekenen?						
Geeft de leerling(en) een samenvatting aan het eind, waarin alle hoofdzaken overzichtelijk gepresenteerd worden?						
Geeft de leerling(en) vervolgvragen aan die in een verdere analyse nog onderzocht zouden kunnen worden over dit kunstwerk?						
Heeft de leerling daadwerkelijk nieuwe inzichten gekregen in dit kunstwerk?						
Heeft de leerling eigen/nieuwe betekenissen ontdekt over het kunstwerk?						

KUNST ANALYSEREN: MIDDELEN VOOR DE VORMGEVING

I: **VOORSTELLING (WAT?)**: waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept

II: **VORMGEVING a (HOE?)**: Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van beeldende vormgeving/film/muziek/dans en theater (aspecten en principes)

III: **VORMGEVING b (WAARMEE?)**: materialen/technieken: Beeldend = beeldende materialen technieken; Drama/Dans/Muziek/Film -voorstelling = theaterspel/podiumvormgeving

IV: **BETEKENIS(SEN) (WAAROM? En WAAROM ZO?)**: De bedoelde/uitgedrukte betekenis(sen) door de maker; de effecten op/ de waargenomen betekenis(sen) door de beschouwer/het publiek

KUNSTANALYSE

VAARDIGHEDEN

- 1- beschrijven
- 2- analyseren
- 3- interpreteren
- 4- evalueren

lagere orde denkvaardigheden

HERKENNEN

TOELICHTEN

CLASSIFICEREN

VERGELIJKEN

TOEPASSEN

DIFFERENTIËREN

STRUCTUREREN

CONTEXTUALISEREN

BEKRITISEREN

CREATIEF DENKEN

hogere orde denkvaardigheden

BEELDEND

VORMGEVING

Vorm

Compositie

Kleur

Licht

Ruimte

Materiaal

Techniek

FILM

VORMGEVING

Cinematografie

Camerastandpunt
Camerabeweging
Camera-afstand
Kadrering
Cameraperspectief
Scherpstelling
Zwart-wit/kleur
(Belichting)*

Geluid*

Geluid, muziek

Montage

Beeldovergangen
Montagestijlen*

(Art-direction)*

Spel, filmset, (be)licht(ing)
Zie theaterspel/ theater-
(podium)vormgeving

MUZIEK

VORMGEVING

Toonhoogte

Toonduur maat/ritme

Tempo

Dynamiek

Klankkleur, timbre

Vorm en
vormelementen,
Compositie

Muziekvoorstelling

Zie ook
theaterspel-/theater-
(podium)vormgeving

DANS

VORMGEVING

Ruimte

Richtingen
Hoogtelagen
Combinaties
van richtingen,
hoogtelagen en
voortbeweging
in de ruimte

Tijd

Kracht

Spanning (tonus)
Gewicht
Aanzet, impuls

Danscompositie
Choreografie

Dansvoorstelling

Zie theaterspel-/theater-
(podium)vormgeving

DRAMA (THEATER) VORMGEVING

Theaterspel

Lichaam
Stem
Mise-en-scène
Speelstijl

Theatervormgeving
(Podiumvormgeving)

Decor
Kostuum
Grime/hairstyling
Rekwisieten
Attributen
Belichting
Muziek
Geluid (-effecten)
Enscenering
Toneelbeeld

KUNST ANALYSEREN: ARCHITECTUUR BEGRIPPEN

I: HET CONCEPT (WAT?): wat is het idee (= concept)/ het verhaal/ het thema of de symboliek

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt het idee vormgegeven door middel van architectuurvormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): materialen/technieken = bouwmaterialen en bouwkundige technieken

Ontwerpprincipes zijn: *Balans - Contrast - Vorm - Verbindingen - Accentueren - Groeperen - Betekenis - Symboliek - Afbeeldingen - Patronen - Plaatsing/afstand - Proportie - Ritme - Schaal - Eenheid - Variatie.*

ARCHITECTUUR:

VORMGEVING

Vorm

Compositie

Kleur

Schaal

Licht

Ruimte

Materiaal

Techniek

ARCHITECTONISCHE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE GEBOUWEN VORM KUNT GEVEN

Architectonische middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Vorm	Vorm Vormsoort	Hoekig / rond / vierkant / kegel / hol / bol tweedimensionaal / driedimensionaal Geometrisch / organisch - open / gesloten - abstract / figuratief / decoratief
Compositie	Compositiegrondvorm Compositie kwaliteit Symmetrie Ritme	Centraalbouw (cirkel) / langsbouw (langwerpig) Statisch / dynamisch / harmonie Symmetrisch / asymmetrisch Herhaling / vormrijm
Kleur	Kleursoort Kleuren Kleurcontrast	Primair / secundair / tertiair Monochroom / polychroom Licht-donker / koud-warm / complementair
Schaal	Maat / Formaat Proportie Omgeving	Afmeting / hoogte / modules (elementen) Verhoudingen / <i>Gulden Snede</i> Plaatsing / groepering / afstand
Licht	Licht Donker Transparantie	Natuurlijk licht / lichtinval/ reflectie Schaduw / contrast / plasticiteit (Half) doorschijnend / licht doorlatend
Ruimte	Binnen - buiten Dimensie Tweedimensionaal Half-ruimtelijk Driedimensionaal	Open / gesloten / omsloten Hoogte / breedte / diepte Suggestie van dieptewerking of plasticiteit (licht / schaduw) Reliëf Ruimtelijkheid / plasticiteit / volume
Bouwmaterialen	Materiaal (<i>Materie - Massa - Materialiteit - Karakter</i>)	Industrieel / ambachtelijk / Natuurlijk (organisch) / kunststof / glas / keramiek / / staal / beton / baksteen / textiel / Innovatieve materialen
Bouwkundige technieken	Structuur / Textuur Geleding Constructie	Opengewerkt / grof / ruw / gepolijst Opbouw van gevel, wand of plattegrond Krachten / dragende constructie / hangende constructie / skeletbouw / stapelen / 'blob'

KUNST ANALYSEREN: BEELDENE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING (WAT?): waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept of symboliek

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van beeldende vormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): materialen/technieken = beeldende materialen technieken

Ontwerpprincipes zijn: *Patronen - Contrast - Accentueren - Balans - Proportie/schaal - harmonie - ritme/beweging.*

BEELDEND:

VORMGEVING

Vorm

Compositie

Kleur

Licht

Ruimte

Materiaal

Techniek

BEELDENE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE BEELDEN VORM KUNT GEVEN

Beeldende middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Vorm	Vorm Vormsoort	Hoekig / rond / vierkant / kegel / - tweedimensionaal / driedimensionaal Geometrisch / organisch - open / gesloten - abstract / figuratief
Compositie (Vlakverdeling)	Compositiegrondvorm Dynamiek Symmetrie Ritme	Horizontaal / verticaal / diagonaal / driehoek / overall Statisch / dynamisch Symmetrisch / asymmetrisch - Herhaling
Kleur	Kleursoort Kleurverzadiging Kleurintensiteit Kleurcontrast	Primair / secundair / tertiair Zuiver / onzuiver Licht / donker Licht-donker / koud-warm / complementair
Licht	Lichtbron Lichtcontrast Schaduw Stofuitdrukking	Natuurlijk licht / kunstlicht Klein / groot - zacht / hard - licht / donker Eigen schaduw / slagschaduw - plasticiteit Textuur - hoe de oppervlakte eruit ziet glad/ruw - korrelig/gepolijst
Ruimte	Dimensie Tweedimensionaal Driedimensionaal	Hoogte / breedte / diepte Suggestie van dieptewerking, door overlapping en (lijn-, kikvors-, vogelvlucht)perspectief of door plasticiteit (licht / schaduw) Ruimtelijkheid / plasticiteit
Materiaal (=Waarvan gemaakt)	Tweedimensionaal	- Schilderkunst: fresco / olieverf - Fotografie: fotomontage / still - Grafisch: collage / assemblage/ affiche
Techniek (= Met welke techniek)	Driedimensionaal Architectuur, design, mode	- Hakken / boetsen / construeren - Industrieel / ambachtelijk

KUNST ANALYSEREN: FOTOGRAFIE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING (WAT?): waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept of symboliek

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van fotografische vormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): art direction/technieken = fotografische technieken

Ontwerpprincipes zijn: *Balans - Scherptediepte - Belichting/contrast - Ritme - Verhouding (kadrering-beelduitsnede) - Eenheid - Effectiviteit.*

FOTOGRAFIE:

VORMGEVING

Vorm

Compositie

Kleur

Licht

Ruimte

Art direction

techniek

FOTOGRAFISCHE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE FOTOBEBEELDEN VORM KUNT GEVEN

Beeldende middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Vorm	Vorm	Hoekig / rond / vierkant / kegel / - tweedimensionaal / driedimensionaal
	Vormsoort	Geometrisch / organisch - open / gesloten - abstract / figuratief
	Lijnen	Lijnenspel
Compositie en kadrering	Compositiegrondvorm en kadrering	Horizontaal / verticaal / diagonaal / driehoek / overall / balans
	Dynamiek	Statisch / dynamisch
	Symmetrie	Symmetrisch / asymmetrisch - Herhaling
	Ritme	Accenten
Kleur	Zwart-wit/kleur	Grijswaarden / kleurwaarden
	Kleurverzadiging	Kleursterkte
	Kleurintensiteit	Licht / donker
	Kleurcontrast	Licht-donker / koud-warm / complementair
Licht en belichting	Lichtbron	Natuurlijk licht / kunstlicht
	Lichtcontrast	Klein / groot - zacht / hard - licht / donker
	Schaduw	Eigen schaduw / slagschaduw - plasticiteit
	Reflectie	Lichtweerkaatsing
	Stofuitdrukking	Textuur - glad/ruw - korrelig/gepolijst
	Belichting	Richting van het licht / spotlight / diffuus licht / kunstlicht (kleur) / natuurlijk licht
Ruimte	Dimensie	Hoogte / breedte / diepte
	Tweedimensionaal	Suggestie van dieptewerking, door overlapping en (lijn-, kikvors-, vogelvlucht)perspectief of door plasticiteit (licht / schaduw)
	Driedimensionaal	Ruimtelijkheid / plasticiteit
Art direction (enscenering)	Set (locatie, décor)	Realistisch / suggestief / filmisch - Locatie / set / techniek
	Licht en belichting	Richting / kleur / intensiteit / special-effects
Techniek en hanteringswijze	Cameraspectief Scherpstelling Stilering	Objectief (registrerend, zakelijk)/ subjectief Focus /scherpte-diepte Detaillering / abstraheren / abstract

KUNST ANALYSEREN: FILMISCHE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING: (WAT?): waar gaat het over/verhaal/plot/inhoud/thema/boodschap of concept

II: FILMTECHNISCHE VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt het verhaal vormgegeven door middel van filmtechnische vormgeving: met welke, voor film specifieke technieken wordt de filmvoorstelling vormgegeven? Cinematografie, montage, art-direction en geluid.

- Spel, personages (acteren) → zie theatrale middelen.
- Theatervormgeving → rekwisieten; attributen; kostuum; grime en hair styling; zie theatrale middelen

FILM

VORMGEVING

Cinematografie (Cameravoering, opnametechniek)

Camerastandpunt
Camerabeweging
Camera-afstand
Cameraperspectief
Scherpstelling
Zwart-wit/kleur
Belichting

Montage

Beeldovergangen
Montagestijlen
Effecten
(Ordering van
opgenomen
beeld/geluid en
toevoegingen)

Art-direction

Set
Licht, belichting
theaterspel-/vormgeving

Geluid

Geluid
Muziek

FILMISCHE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE FILM VORM KUNT GEVEN

Filmische middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Cinematografie (Cameravoering, opnametechniek)	Camerastandpunt	Neutraalperspectief (ooghoogte) / Kikkerperspectief / vogelperspectief
	Camerabeweging	Horizontale / verticale / draaiende beweging van de camera (Pan-beweging)
	Camera-afstand	Close up / medium-shot / long shot / distant shot / Zoom / Dolly-zoom (<i>Jaws</i> - <i>Sherriff</i>)
	Cameraperspectief	Objectief / subjectief (point of view - <i>Jaws</i>)
	Scherpstelling	Focus / deep focus (<i>Citizen Kane</i>)
	Zwart-wit/kleur	Kleurscherpte / contrast
	Belichting	Richting van het licht / spotlight / diffuus licht / kunstlicht (kleur) / natuurlijk licht
Montage	Beeldovergangen	Harde overgang / overvloeien / fade-in / fade- out / op vormrijm - beeldritme - op inhoud
	Montagestijlen	Continuïteitsmontage (180° regel) / discontinuïteitsmontage / parallelmontage
Art direction (enscenering)	Effecten (Ordering van opgenomen beeld/geluid en toevoegingen)	Flash-back / flash-forward / beeldmanipulatie / animatie / special effects in montage (slow motion / bullettime - <i>The Matrix</i>)
	Set (locatie, décor)	Realistisch / suggestief / filmisch - Locatie / set / techniek
Geluid	Licht en belichting	Richting / kleur / intensiteit / special-effects
	<i>Theaterspel/vormgeving</i>	
Geluid	Geluid	Direct / indirect - dialogen / omgevingsgeluid / voice - over
	Muziek	Direct / indirect - soundtrack / 'Leitmotiv' (herkenningmelodie - <i>Jaws</i> , <i>Star Wars</i>)

KUNST ANALYSEREN: MUZIKALE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING (WAT?): waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept of symboliek

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van muzikale vormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): muziekvoorstelling: zie theaterspel-/theatervormgeving

MUZIEK:

VORMGEVING

Toonhoogte

Toonduur

Tempo

Dynamiek

Klankkleur

Vorm en
vormelementen,
Compositie

Muziekvoorstelling

Zie
theaterspel-/vormgeving

MUZIKALE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE MUZIEK VORM KUNT GEVEN

Muzikale middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Toonhoogte	Hoogte Melodie Akkoorden Harmonie	Hoog / laag Opeenvolging van klanken van verschillende toonhoogte, ritme Harmonie - dissonant / consonant - eenstemmig / meerstemmig - homofonie / polyfonie
Toonduur	Maat Ritme	Tweekwartsmaat / driekwartsmaat / vierkwartsmaat Kort / lang - accenten / syncope
Tempo	Tempo Tempowisseling BPM (popmuziek)	Hoog / laag Vertragen / versnellen Beats per minute
Dynamiek	Klanksterkte	Zacht – hard / sterker - zachter worden
Klankkleur (timbre)	Klankkleur Combinatie stem/ instrumenten	Individuele instrument / individuele stem - licht, helder / vol, zwaar Koor / strijkorkest / blaasorkest / popband met karakteristieke klank
Vorm en vormelementen	Motief Thema Symfonie Lied	Klein melodisch of ritmisch gegeven (in een thema) Bepalende muzikale zin in muziekstuk Instrumentale compositie door symfonieorkest 4 delen: Snel - langzaam - menuet - snel Vocale compositie / song Opbouw: intro - couplet - refrein (evt. bridge)
Muziekvoorstelling	Theaterspel en theatervormgeving	Zie bij theaterspel en theatervormgeving

MUZIEK

VORMGEVING

Toonhoogte

Toonduur

Tempo

Dynamiek

Klankkleur

Vorm en
vormelementen,
Compositie

Muziekvoorstelling
Zie ook
theaterspel-/vormgeving

MUZIKALE VORMGEVINGSMIDDELEN

TIJD:

Cadans of **beat** is een regelmatige geleding van tijd in de muziek. Een cadans of beat kun je vergelijken met het regelmatige bewegen van een hartslag, de ademhaling, het dag-nacht ritme, eb-vloed ritme.

TOONDUUR is de lengte, de tijdsduur van klanken en is bepalend voor maat en ritme. Accenten in de cadans zijn een voorbeeld van **maatvoering**.

- **Maat** of **metrum** is de indeling van de muziek in gelijke eenheden van één of meerdere tellen.

Hier zitten vier tellen in een maat, waarbij de kwartnoot één tel duurt

- **Metrum** is een vaste combinatie van beklemtoonde en onbeklemtoonde tellen ofwel lange of korte lettergrepen. Dit lijkt op wat in verzen of gedichten voorkomt. Elk woord van meer dan één

lettergreep en elke tekst bevat beklemtoonde en onbeklemtoonde lettergrepen. De beklemtoonde noemt men *heffing*, de onbeklemtoonde *daling*. Het metrum is een vast schema, het regelmatig afwisselen van heffingen en dalingen. In de muziek is dit de **maatsoort**. De maatsoort wordt genoteerd aan het begin van elk muziekstuk met behulp van twee (schuin) boven elkaar genoteerde getallen: 3/4, 4/4 etc. Het (eerste) bovenste getal is bepalend en geeft het aantal tellen in een maat aan en het onderste getal geeft een

indicatie van het tempo. Bijvoorbeeld een tweekwartsmaat (2/4 - mars), driekwartsmaten (3/4 deze heeft 3 tellen in de maat, en de kwartnoot duurt één tel waarbij het hoofdaccent op de eerste tel komt, bijv. wals en mazurka) en vierkwartsmaten (4/4, tango).

- **Ritme** zijn de muzikale patronen in de tijd, de korte en lange tonen in de maatsoort. Deze kunnen gevarieerd zijn. Daarbij kunnen regelmatige accenten gelegd worden maar ook juist accenten op onverwachte manieren verlegd worden, dat zijn de **Syncopen**: verspringende accenten niet op maar net voor of net na de tel.

TEMPO is de snelheid waarmee muziek wordt uitgevoerd, dat kan snel (hoog tempo) of langzaam (laag tempo) zijn bijvoorbeeld. Ook kunnen er tempowisselingen zijn waarbij vertraagd of versneld wordt. Bij veel modernere muziek (popmuziek) wordt het tempo door middel van een getal aangegeven, dat vertelt hoeveel tellen er in een minuut gaan (**Beats per minute**, oftewel **BPM**). Wanneer je bijvoorbeeld "♩=60" ziet staan, weet je dat het je het stuk moet spelen met een tempo van 60 kwartnoten per minuut (oftewel één per seconde).

In de klassieke muziek zul je vaker Italiaanse termen tegenkomen. Deze zijn niet zo exact als de BPM. Hieronder de meest gebruikte termen, van zeer langzaam tot zeer snel:

Largo: langzaam, "breed"

Andante: rustig gaand,

Moderato: matig,

Allegro: vlug en levendig,

Presto: zeer snel,

LET OP! ritme en tempo zijn twee verschillende fenomenen, een muziekstuk kan langzaam zijn, terwijl er toch snelle ritmische bewegingen binnen het lage tempo kunnen zijn.

Hele noot

Halve noot

Kwartnoot

Achtste noot

Zestiende noot

Tweendertigste noot

Nootwaarde of nootduur

Maat

Metrum: vaste versvoet van heffingen en dalingen
Heffingen worden aangegeven met een streepje (—), dalingen met een boogje (∪) vb zie: <http://cambiumned.nl/rijm.htm>

Table 3: Classical Poetic Metre

	metrical foot	poetic syllables	musical notation	groups of beats	equivalent time signatures
duple	dactyl	— ∪ ∪		2 + 2	2/4
	anapest	∪ ∪ —		2 + 2	2/4
triple	trochee	— ∪		2 + 1	3/8
	iamb	∪ —		1 + 2	3/8

©1994 Encyclopædia Britannica, Inc.

Encyclopædia Britannica Online. Web. 30 Jul. 2014.
<http://www.britannica.com/EBchecked/media/61527>

Classificatie van ritmisch metrum

Table 4: Classification of Rhythmic Metre

poetry	metrical foot	musical notation
— ∪	trochee	
∪ —	iamb	
— ∪ ∪	dactyl	
∪ ∪ —	anapest	
— —	spondee	
∪ ∪ ∪	tribrach	

©1994 Encyclopædia Britannica, Inc.

Encyclopædia Britannica Online. Web. 30 Jul. 2014.
<http://www.britannica.com/EBchecked/media/61528>

GELUID:

Vanuit een natuurkundig perspectief bestaat muziek of geluid uit (lucht)trillingen. Geluid - dus ook muziek - heeft kenmerken als duur, hoogte, sterkte, kleur en karakter.

TOONDUUR is zoals bij TIJD reeds aangegeven: de lengte ofwel de tijdsduur van klanken.

TOONHOOGTE is de hoogte van klanken, instrumenten en/of stemmen. De toonhoogte wordt aangegeven door noten, genoteerde klanken. Daarbij wordt een notenbalk gebruikt als notatiesysteem.

Elementen die met toonhoogte te maken hebben zijn akkoorden (samenklanken van twee of meer tonen), harmonie (de rangschikking van akkoorden), dissonant, consonant, een- en meerstemmigheid, homofonie en polyfonie.

Melodie is een opeenvolging van klanken van verschillende toonhoogte, in een bepaald ritme en kan als een herkenbaar geheel ervaren worden.

DYNAMIEK (KLANKSTERKTE): Dynamiek is de klanksterkte van de muziek (decibels): hard en zacht en alles wat daartussen ligt, inclusief de overgangen van hard naar zacht of omgekeerd.

KLANKKLEUR of timbre is het aspect, dat twee even hoge en even sterke tonen toch heel verschillend kunnen klinken. Dezelfde toon op een viool gespeeld of op een piano geeft een andere klankkleur. Klankkleur of timbre is dus de eigen kleur, karakter van de individuele stem of het individuele instrument, van licht en helder tot vol en zwaar. Zo kan de ene sopraan licht en helder klinken, een andere sopraan donker en dramatisch. Ook de combinatie van verschillende stemmen en instrumenten levert eveneens een eigen klankkleur op: koor, strijkorkest, symfonieorkest, blaasorkest (harmonieorkest, fanfare), pop-band en/of combinaties hiervan hebben alle een eigen, karakteristieke klank.

Klankkarakter ontstaat door de manier waarop de toon tot stand komt, onderhouden wordt en ten einde komt: een vioolklank die pizzicato gespeeld wordt of met of zonder vibrato klinkt steeds weer anders. Of een klank uitdeint of abrupt stopt zorgt eveneens voor een ander klankkarakter.

VORM EN VORMELEMENTEN, COMPOSITIE

Met de genoemde vormgevingsmiddelen (toonhoogte, toonduur, dynamiek en klankkleur) creëren componisten muziekstukken, composities. Een aantal compositie- elementen en compositievormen zijn:

- **Een motief** is een klein melodisch of ritmisch gegeven dat als basis dient voor een compositie (denk bijvoorbeeld aan de eerste vier noten van de vijfde symfonie van *Ludwig van Beethoven*: **•••_**). Een motief kan onderdeel uitmaken van een muzikaal thema.
- **Een thema** is een muzikale zin die bepalend is voor een muziekstuk en die gedurende het stuk meerdere keren voorkomt, al dan niet als variatie. Een thema kan één of meerdere motieven bevatten.
- **Een symfonie** is een instrumentale compositie, gespeeld door een symfonieorkest. De eerste symfonieën werden gecomponeerd in de klassieke periode, de achttiende eeuw. De klassieke symfonie bestaat uit vier delen: snel-langzaam-menuet-snel. Het menuet is van oorsprong een niet al te snelle dans in driekwartsmaat.
- **Een lied**, in de popmuziek vaak 'song' genoemd, is een vocale compositie, in de volgende opbouw:
 - **intro**, de inleiding
 - **couplet**, dit is het gedeelte van een lied dat steeds terugkeert, waarvan de melodie gelijk blijft, met een steeds andere tekst voor de verschillende coupletten.
 - **refrein**, dit wordt gezongen na elk couplet en heeft steeds dezelfde melodie en tekst.
 - In de popsongs wordt er vaak een **bridge** aan toegevoegd, een gedeelte dat qua melodie en tekst slechts één keer voorkomt.

In de klassieke muziek wordt er een verschil gemaakt tussen het volkslied en het gecomponeerde lied, het zogenaamde kunstlied. Het volkslied is vaak eenvoudig van opzet en heeft over het algemeen een beperkte omvang. Het kunstlied is complexer van structuur en is vaak bedoeld om solistisch uit te voeren. In klassieke liederen komt lang niet altijd een refrein voor, vaak gaat het om coupletliederen.

- CvE. *Syllabus kunst vwo* - versie 2015. www.examenblad.nl

- P. Van Beek, Y. de Bont, L. Hulstaert, I. Jacobs, L. Oversteijns. (2005). *Uit de kunst 1*. Mechelen, Uitgeverij Wolters Plantyn

- <http://muziek-en-film.infonu.nl/diversen/96871-maat-ritme-en-tempo.html>

- P. Crossley-Holland. Metre. <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/501914/rhythm/64632/Metre>.

MUZIEK

VORMGEVING

Toonhoogte

Toonduur

Tempo

Dynamiek

Klankkleur

Vorm en
vormelementen,
Compositie

Muziekvoorstelling
*Zie ook
theaterspel-/vormgeving*

KUNST ANALYSEREN: THEATRALE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING (WAT?): waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van theatrale vormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): materialen/technieken = theater materialen technieken

DRAMA (THEATER) VORMGEVING

Theaterspel

Lichaam

Stem

Mise-en-scène

Speelstijl

Theatervormgeving

Decor

Kostuum

Grime/hairstyling

Rekwisieten

Attributen

Muziek

Geluid (-effecten)

Enscenering

Toneelbeeld

DRAMA/ THEATRALE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE THEATER VORM KUNT GEVEN

Theatrale middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Theater spel	Lichaam van de acteur	Mimiek / gebaren / bewegingen / lichaamshouding/ handeling
	Stemgebruik van de acteur	Volume / accent / klankkleur / intonatie / klemtoon/ timing / emotioneel bereik
	Mise-en-scène	Plaatsing acteurs in speelvlak/ blikrichting/ bewegen van de personages ten opzichte van elkaar en speelvlak
	Speelstijl	Melodrama (soap) / realisme - absurdisme / slapstick / episch
Theatervormgeving	Decor	Toneeltoerusting / plaats van handeling - projecties
	Kostuum	Karakter / personage / stijl / sfeer
	Grime en hair styling	Schmink / pruiken / littekens
	Rekwisieten	Voorwerpen / meubilair
	Attributen	Rekwisiet bij rol of personage
	Muziek	Direct / indirect - sfeer/ emotie
	Geluid	Geluidseffecten / geluidsdecor/ soundscapes
	Enscenering	keuzes ten aanzien van het spel van de acteurs
	Toneelbeeld	Een 'still' → alles wat je ziet op een bepaald moment op het toneel

KUNST ANALYSEREN: DANSANTE BEGRIPPEN

I: VOORSTELLING (WAT?): waar gaat het over/inhoud/verhaal/thema/boodschap of concept

II: VORMGEVING (HOE?): Hoe wordt de voorstelling vormgegeven door middel van dansante vormgeving

III: VORMGEVING (WAARMEE?): materialen/technieken = dansante materialen technieken

DANS

VORMGEVING

Ruimte

Richtingen
Hoogtelagen
Combinaties
van richtingen,
hoogtelagen en
voortbeweging
in de ruimte

Tijd

Kracht

Spanning (tonus)
Gewicht
Aanzet, impuls

Danscompositie Choreografie

Dansvoorstelling *Zie theaterspel-/vormgeving*

DANSANTE MIDDELEN ZIJN DE MIDDELEN WAARMEE JE DANS VORM KUNT GEVEN

Dansante middelen	Aspecten	Extra aanwijzingen
Ruimte	Richtingen	Voorwaarts / achterwaarts, zijwaarts, diagonaal - blikrichting van de danser
	Hoogtelagen	Vlakken, verticaal: hoog / midden / laag)
	Combinaties van richtingen, hoogtelagen en voortbeweging in de ruimte	Patronen (lijn, cirkel, spiraal, acht etc.) - vormen van het lichaam van de danser (groot, uitgestrekt, klein, rond hoekig etc. en ook kring, rij)
Tijd	Tijd	Duur / tempo / ritme / maat
Kracht	Spanning (tonus)	Spanning / ontspanning
	Gewicht Aanzet, impuls	Vallen / rollen - dansen / springen Sterke / lichte aanzet - impuls
Danscompositie	Choreografie	Vastgelegd dansmateriaal (vaak uit improvisatie)
Dansvoorstelling	Theaterspel en theatervormgeving	Zie bij theaterspel en theatervormgeving